

Đặc điểm thạch địa hóa và thành phần đồng vị của các đá phun trào kiềm SokLu, Đồng Nai

Thiêm Quốc Tuấn^{1,*}, Đỗ Văn Nhuận²

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Các đá phun trào kiềm phân bố ở vùng núi SokLu, thuộc địa phận xã Quang Trung, huyện Thống Nhất, tỉnh Đồng Nai, được xếp vào hệ tầng SokLu, lộ ra dưới dạng vòm nghẹn khối hình nón cụt với diện tích hơn 12,65km², nằm sát quốc lộ 20 từ Dầu Giây đi Đà Lạt, cách ngã ba Dầu Giây 3km về phía bắc, có độ cao 408,3m, nổi trội lên trong vùng phủ basalt, thành phần thạch học chủ yếu là trachyandesit, khá đồng nhất trong toàn khối. Đá có màu xám tro, xám sáng, kiến trúc porphyr với nền vi tinh plagioclas hình kim sắp xếp định hướng song song nhau (kiến trúc trachyt), cấu tạo định hướng (cấu tạo dòng chảy). Thành phần khoáng vật ban tinh chiếm khoảng 10÷15%, phân bố rải rác, đôi khi tập trung thành cụm tạo nền kiến trúc tụ ban tinh, gồm plagioclas (40÷60%), pyroxen (20÷25%), olivin (15÷20%), thành phần khoáng vật nền chiếm khoảng 85÷90% gồm chủ yếu là thủy tinh (45-55%) và còn lại là những vi tinh plagioclas hình kim sắp xếp định hướng theo từng cụm (15÷20%), pyroxen (10÷15%), quặng (>5%). Kết quả nghiên cứu đặc điểm thạch địa hóa và thành phần đồng vị Sr, Nb, Pb cho thấy phun trào kiềm SokLu được đặc trưng bởi hàm lượng SiO₂ cao (56,08-57,58wt%), tổng kiềm (Na₂O+K₂O) cao thay đổi từ 9,90-10,87wt%, tỷ lệ Na₂O/K₂O thấp (1,09-1,36), thuộc kiểu kiềm natri, tổng sắt Fe₂O₃ chiếm 5,74-7,37wt%, độ chứa sắt F=FeO/MgO=1,62-2,55 và tỷ lệ K₂O/MgO=1,33-2,00. Phun trào kiềm SokLu có hàm lượng Sr cao (1244,30-1298,33ppm), tổng hàm lượng các nguyên tố đất hiếm nhẹ chiếm chủ yếu ΣLREE (321,57-339,13ppm) nhưng các nguyên tố đất hiếm nặng chiếm thứ yếu ΣHREE (21,04-21,47ppm), tỷ số Rb/Sr= 0,08-0,09. Tỷ số đồng vị nguyên thủy ⁸⁷Sr/⁸⁶Sr = 0,704792-0,704807, ¹⁴³Nd/¹⁴⁴Nd = 0,512716-0,512722, ²⁰⁶Pb/²⁰⁴Pb = 18,2282-18,24, ²⁰⁷Pb/²⁰⁴Pb = 15,5839-15,59, ²⁰⁸Pb/²⁰⁴Pb = 38,4560-38,50, phản ánh nguồn gốc manti. Kết quả phân tích tuổi đồng vị Ar-Ar của phun trào kiềm SokLu cho giá trị 0,33±0,17 triệu năm, tương ứng tuổi Pleistocen giữa.

Từ khóa: thạch địa hóa, thành phần đồng vị, đá phun trào, trachyandesit, SokLu

¹Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường TP.HCM, Việt Nam

²Trường Đại học Mở - Địa chất Hà Nội, Việt Nam

Liên hệ

Thiêm Quốc Tuấn, Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường TP.HCM, Việt Nam
Email: tqtu@hcmunre.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 26-7-2021
- Ngày chấp nhận: 11-11-2021
- Ngày đăng: xx-11-2021

DOI:

Bản quyền

© ĐHQG TP.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

MỞ ĐẦU

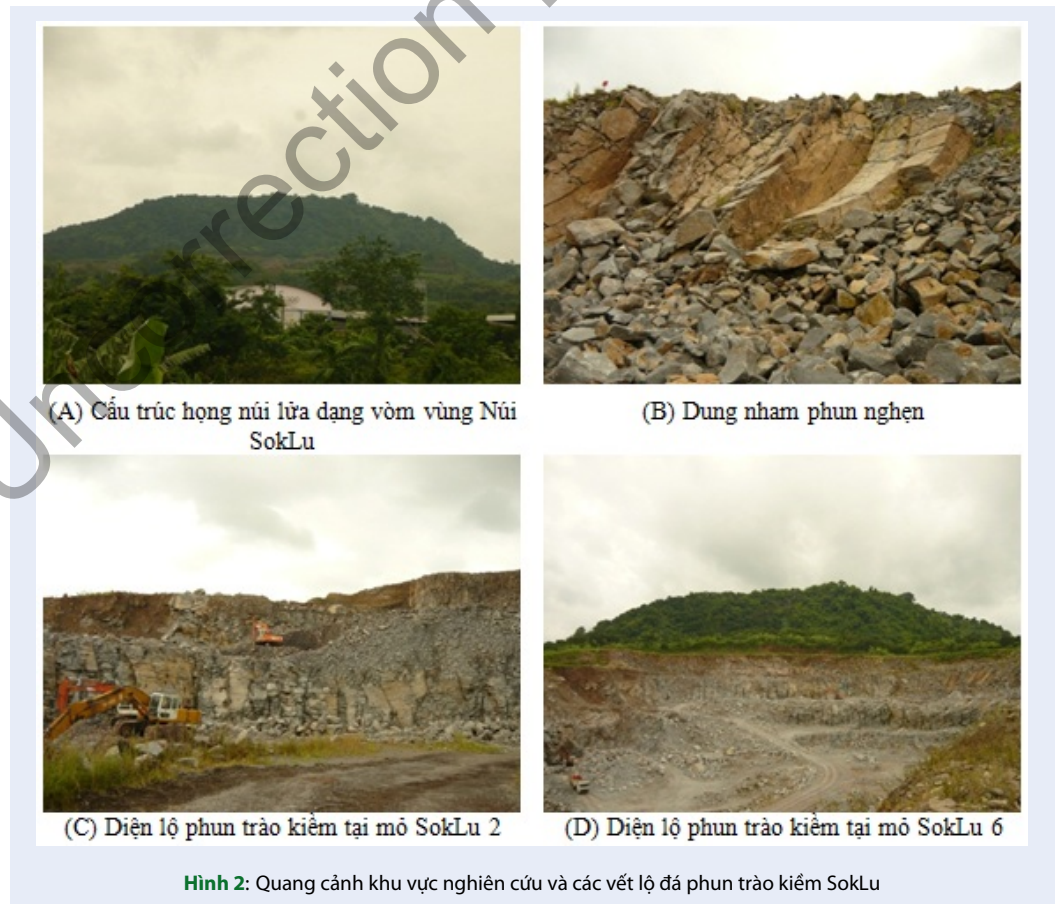
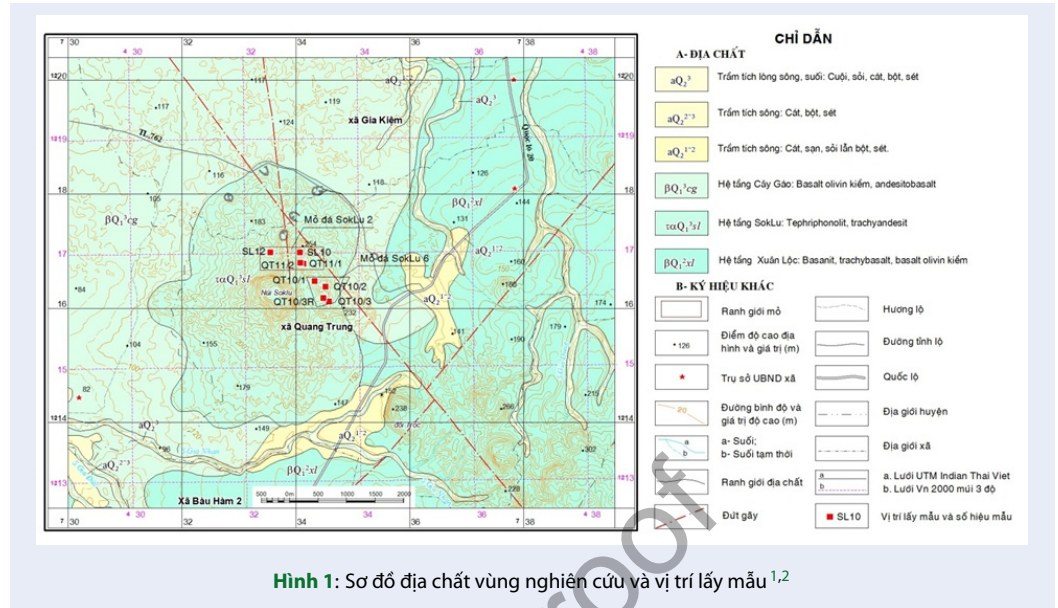
2 Các thành tạo phun trào kiềm phân bố ở vùng núi
3 SokLu, Đồng Nai được Ma Công Cọ và cộng sự (1994)
4 xếp vào hệ tầng SokLu ($\tau\alpha Q_1^{3s}$) và mô tả trong công
5 trình đo vẽ bản đồ địa chất tỷ lệ 1:200.000 tờ Gia Ray -
6 Bà Rịa (C-48-XII & C-48-XVIII)¹ và tỷ lệ 1:50.000 tờ
7 Xuân Lộc (6430-IV) thuộc nhóm tờ Đông Thành phố
8 Hồ Chí Minh². Thành phần thạch học của hệ tầng
9 chủ yếu gồm tephriphonolit và trachyandesit, thuộc
10 loạt kiềm vôi. Sau này, Huỳnh Trung và Nguyễn Xuân
11 Bao (1997) xác lập những đặc điểm cơ bản về thạch
12 học và thạch địa hóa các thành tạo magma vùng núi
13 SokLu trên cơ sở các kết quả phân tích hóa silicat,
14 quang phổ bán định lượng³. Trên cơ sở kết quả phân
15 tích định lượng về thạch địa hóa và thành phần đồng
16 vị bài báo góp phần bổ sung làm sáng tỏ bản chất
17 thành phần vật chất của phun trào kiềm SokLu.
18 Về đặc điểm địa chất, phun trào kiềm SokLu phân bố
19 ở vùng núi SokLu, thuộc địa phận xã Quang Trung,
20 huyện Thống Nhất, tỉnh Đồng Nai (Hình 1), lộ ra dưới

dạng vòm nghẹn khối hình nón cụt (Hình 2) với diện
tích hơn 12,65km², nằm sát quốc lộ 20 từ Dầu Giây
đi Đà Lạt, cách ngã ba Dầu Giây 3km về phía bắc, có
độ cao 408,3m, nổi trội lên trong vùng phủ basalt, có
thành phần trachyandesit, khá đồng nhất trong toàn
khối. Bề mặt đỉnh núi SokLu khá bằng, mức độ lộ đá
gốc tốt, vỏ phong hóa rất mỏng hoặc không có. Trên
cơ sở tài liệu các lỗ khoan thăm dò sâu 90m cho thấy
vẫn chưa khoan qua phun trào SokLu^{1,2}.

VẬT LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP

Mẫu nghiên cứu được thu thập lấy tại mỏ đá SokLu
2, SokLu 6 vùng núi SokLu, xã Quang Trung, huyện
Thống Nhất, tỉnh Đồng Nai (Hình 1). Các loại mẫu
phân tích sử dụng trong nghiên cứu bao gồm 22 mẫu
phân tích thành phần thạch học (SL01-SL10, SL12-
SL17, QT10/1-QT10/3, QT10/3R, QT11/1, QT11/2),
06 mẫu phân tích thành phần nguyên tố chính (SL
07, SL10, SL12, QT10/3, QT10/3R, QT11/1), 03
mẫu phân tích thành phần nguyên tố vết (QT10/3,

Trích dẫn bài báo này: Tuấn T Q, Nhuận D V. **Đặc điểm thạch địa hóa và thành phần đồng vị của các đá phun trào kiềm SokLu, Đồng Nai.** *Sci. Tech. Dev. J. - Sci. Earth Environ.*; 5(S12):1-10.

40 QT10/3R, QT11/1), 01 mẫu phân tích thành phần
41 đồng vị Sr-Nd-Pb (QT10/3) và 01 mẫu phân tích tuổi
42 đồng vị Ar-Ar (QT10/3). Mẫu dùng cho phân tích là
43 các mẫu tươi được lựa chọn từ các mẫu lõi khoan và
44 mẫu trên bề mặt lấy từ các đá phun trào kiềm SokLu.
45 Các mẫu đá được mô tả bằng mắt thường, gia công lát
46 mỏng và phân tích thạch học dưới kính hiển vi phân
47 cực (Meji-Nhật Bản), thực hiện tại Trường Đại học
48 Mở - Địa chất Hà Nội.

49 Các nguyên tố chính và nguyên tố vết được phân
50 tích tại Phòng thí nghiệm trọng điểm Tài nguyên
51 khoáng sản và các quá trình địa chất, Đại học Khoa
52 học Địa chất Trung Quốc (Vũ Hán). Nguyên tố
53 chính được phân tích trên đá tổng bằng phương pháp
54 quang phổ huỳnh quang tia X (X-Ray fluorescence
55 spectrometry-XRF). Mẫu chuẩn GBW07103 được sử
56 dụng để kiểm tra độ chính xác phân tích. Độ chính
57 xác phân tích nằm trong khoảng từ 0,5% đến 4%.
58 Nguyên tố vết được phân tích trên đá tổng bằng
59 phương pháp quang phổ khối plasma cảm ứng Agilent
60 7500ce (Agilent 7500ce inductively coupled plasma
61 mass spectrometry-ICP MS). Các mẫu chuẩn BHVO-
62 2, AGV-2 và OU-6 được sử dụng để kiểm tra độ chính
63 xác phân tích. Độ chính xác phân tích nằm trong
64 khoảng từ 5% đến 15%. Các mẫu đá tươi chưa bị biến
65 đổi thu thập được nghiền nhỏ thành bột và rây cho tới
66 kích thước hạt nhỏ hơn $200\mu\text{m}$. Tất cả các mẫu bột
67 được lấy khoảng 1g đem sấy khô ở nhiệt độ 105°C
68 trong khoảng thời gian 4 giờ xác định hàm lượng mất
69 khi nung (Loss on ignition-LOI) và hòa tan phá mẫu
70 ($\sim 50\text{mg}$) bằng hỗn hợp acid HF và HNO_3 ở nhiệt độ
71 190°C khoảng 48 giờ trước khi đưa máy phân tích
72 nguyên tố chính và nguyên tố vết. Chi tiết quá trình
73 phân tích có thể tham khảo từ nghiên cứu của Hieu
74 et al. (2020)⁴.

75 Thành phần đồng vị Sr, Nd và Pb được phân tích
76 tại Phòng thí nghiệm trọng điểm nghiên cứu trữ
77 lượng khoáng sản, Đại học Nam Kinh (Trung Quốc).
78 Thành phần đồng vị Sr và Nd được phân tích trên
79 đá tổng bằng phương pháp quang phổ khối ion hóa
80 nhiệt (Thermal ionisation mass spectrometer-TIMS).
81 Các mẫu bột (kích thước hạt $<200\mu\text{m}$) dùng để
82 phân tích đồng vị Sr và Nd được hòa tan phá mẫu
83 ($\sim 100\text{mg}$ mỗi mẫu) bằng hỗn hợp acid HF và HClO_4
84 ở nhiệt độ 190°C trong sáu ngày để tiến hành hòa tan
85 hoàn toàn. Các kỹ thuật trao đổi ion thông thường
86 được sử dụng để tách Sm và Nd. Tỷ lệ đồng vị
87 $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$ và $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ được chuẩn hóa tương ứng
88 thành $^{146}\text{Nd}/^{144}\text{Nd} = 0,7219$ và $^{88}\text{Sr}/^{86}\text{Sr} = 8,375209$.
89 Kết quả đo theo chuẩn La Jolla cho $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd} =$
90 $0,511847 \pm 3$ ($n=25$) và SRM NBS987 cho $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr} =$
91 $0,710254 \pm 8$ ($n=22$). Chi tiết quá trình phân tích
92 có thể tham khảo từ nghiên cứu của Pu et al. (2004,

2005)^{5,6}. Thành phần đồng vị Pb được phân tích trên
đá tổng bằng phương pháp quang phổ khối ion hóa
nhiệt (Thermal ionisation mass spectrometer-TIMS).
Các mẫu bột (kích thước hạt $<200\mu\text{m}$) dùng để phân
tích đồng vị Pb được ngâm ($\sim 200\text{mg}$ mỗi mẫu) trong
 HCl 2,5N ấm khoảng 12 giờ trước khi hòa tan phá
mẫu bằng hỗn hợp acid HF và HNO_3 ở nhiệt độ
 120°C trong hơn 36 giờ để hòa tan hoàn toàn. Sau
đó làm bay hơi đến khô, tất cả các mẫu được đem đi
làm khô nhiều lần bằng HNO_3 đậm đặc có vết HF để
phá vỡ liên kết CaF. Cuối cùng, các mẫu được hòa
tan trong hỗn hợp axit HBr-HNO_3 . Pb được tách
ra bằng phương pháp chiết sắc ký sử dụng nhựa trao
đổi anion (nhựa Bio-RAD $200-400\mu\text{m}$). Dữ liệu đồng
vị Pb đã được hiệu chỉnh theo tỷ lệ 0,132% trên mỗi
AMU cho cả $^{208}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ và $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ và 0,127%
cho $^{207}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$, dựa trên các phân tích lặp lại của
NBS-981. Các giá trị đo được cho tiêu chuẩn Pb
NBS-981 lần lượt là $36,6989 \pm 0,0114$ cho $^{208}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$,
 $15,4491 \pm 0,0030$ cho $^{207}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ và $16,9356 \pm 0,0024$
cho $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$. Chi tiết quá trình phân tích có thể
tham khảo từ nghiên cứu của Kuritani, Nakamura
(2002)⁷.

Tuổi đồng vị Ar-Ar được phân tích trên đá tổng bằng
phương pháp quang phổ khối tĩnh Micromass 5400
(Micromass 5400 static mass spectrometer-SMS), tại
Phòng phân tích đồng vị, Viện Địa chất - Khoáng sản,
Phân viện Sibiri, Viện Hàn lâm Khoa học Liên bang
Nga.

Các kết quả phân tích được sử dụng để tính toán
thành phần khoáng vật quy chuẩn CIPW, tính toán
các chỉ số thạch địa hóa, điều kiện nhiệt độ, áp suất
thành tạo, được biểu diễn trên các biểu đồ khác nhau
(từ Hình 4 đến Hình 13) bằng các phần mềm chuyên
dụng như GeoPlot, Ipetwin, Corel Draw và đưa vào
thảo luận.

KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

Đặc điểm thạch địa hóa

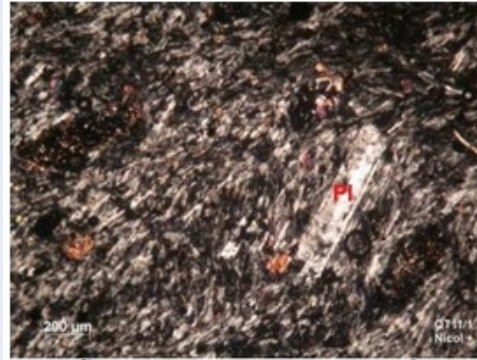
Các đá phun trào kiềm SokLu có màu xám đến xám
sáng, kiến trúc vi tinh hoặc ẩn tinh, cấu tạo đặc sít
hoặc lỗ hổng. Quan sát dưới kính hiển vi phân cực
nhận thấy đá có kiến trúc porphyri với nền vi tinh
plagioclas hình kim sắp xếp định hướng song song
nhau (kiến trúc trachyt), cấu tạo dòng chảy (Hình 3).
Thành phần khoáng vật gồm:
Ban tinh: chiếm khoảng $10 \div 15\%$, phân bố rải rác,
đôi khi tập trung thành cụm tạo nên kiến trúc tụ
ban tinh (Hình 3), gồm plagioclas ($40 \div 60\%$), pyroxen
($20 \div 25\%$), olivin ($15 \div 20\%$).
Nền: chiếm khoảng $85 \div 90\%$ gồm chủ yếu là thủy tinh
($45-55\%$) và còn lại là những vi tinh plagioclas hình

144 kim sắp xếp định hướng theo từng cụm ($15 \div 20\%$),
 145 pyroxen ($10 \div 15\%$), quặng ($>5\%$). Cấu trúc của các vi
 146 tinh phản ánh độ quán nhám của dung nham.
 147 Về đặc điểm thạch hóa, các đá phun trào kiềm
 148 SokLu có hàm lượng SiO_2 cao và khoảng dao động
 149 khá hẹp ($56,08-57,58\text{wt}\%$), TiO_2 ($0,93-1,14\text{wt}\%$),
 150 Al_2O_3 ($17,13-18,03\text{wt}\%$), Fe_2O_3 ($5,74-7,37\text{wt}\%$),
 151 MnO ($0,10-0,12\text{wt}\%$), MgO ($2,46-3,31\text{wt}\%$), CaO
 152 ($3,00-4,40\text{wt}\%$), Na_2O ($5,38-6,26\text{wt}\%$), K_2O ($4,40-$
 153 $4,93\text{wt}\%$) và P_2O_5 ($0,47-0,68\text{wt}\%$). Tổng kiềm
 154 ($\text{Na}_2\text{O}+\text{K}_2\text{O}$) cao thay đổi từ $9,90-10,87\text{wt}\%$, tỷ lệ
 155 $\text{Na}_2\text{O}/\text{K}_2\text{O}$ dao động trong khoảng $1,09-1,36$, thuộc
 156 kiểu kiềm natri. Độ chứa sắt $F=\text{FeO}/\text{MgO}$ thay đổi từ
 157 $1,62-2,55$, và tỷ lệ $\text{K}_2\text{O}/\text{MgO}$ dao động trong khoảng
 158 $1,33-2,00$. Hàm lượng trung bình các nguyên tố chính
 159 của phun trào kiềm SokLu thể hiện trên Hình 4.
 160 Kết quả xử lý trên biểu đồ tương quan giữa hàm lượng
 161 SiO_2 và tổng kiềm ($\text{Na}_2\text{O}+\text{K}_2\text{O}$) (TAS) (Hình 5A -
 162 theo Le Bas, 1986 và Hình 5B - theo Irvine & Baragar,
 163 1971) cho thấy phun trào kiềm SokLu đều có thành
 164 phần chủ yếu là trachyandesit, thuộc loạt kiềm. Mặt
 165 khác, trên biểu đồ tương quan giữa hàm lượng SiO_2
 166 và K_2O (Hình 6A - theo Peccerillo & Taylor, 1976 và
 167 Hình 6B - theo Le Maitre, 2002) cho thấy các đá phun
 168 trào SokLu đều thuộc loạt shoshonit.
 169 Trong thành phần khoáng vật quy chuẩn tính theo
 170 phương pháp CIPW¹² thấy xuất hiện khoáng vật quy
 171 chuẩn olivin ($9,16-11,58\%$) và nephelin ($4,24-7,32\%$),
 172 không xuất hiện thạch anh và corindon. Điều này cho
 173 thấy các đá phun trào SokLu thuộc nhóm basalt chưa
 174 bão hòa silic (basalt kiềm). Thành phần khoáng vật
 175 quy chuẩn của phun trào SokLu thể hiện trên Hình 7.
 176 Mặt khác, dựa vào mối tương quan giữa các thành
 177 phần khoáng vật quy chuẩn CIPW (Ne-Di-Ol-Hy-Q)
 178 theo Thompson R.N, 1984 (Hình 8), các đá phun trào
 179 SokLu đều rơi vào trường basalt chưa bão hòa silic
 180 (basalt kiềm).
 181 Về địa hóa, các nguyên tố linh động của các đá
 182 phun trào kiềm SokLu có hàm lượng Rb ($105,59-$
 183 $108,25\text{ppm}$), Sr ($1244,30-1298,33\text{ppm}$), Cs ($1,57-$
 184 $1,64\text{ppm}$), Ba ($412,07-414,52\text{ppm}$); các nguyên tố
 185 kém linh động có hàm lượng Zr ($692,27-740,40\text{ppm}$),
 186 Nb ($144,64-151,03\text{ppm}$), Hf ($13,83-14,55\text{ppm}$), Ta
 187 ($8,79-9,14\text{ppm}$), Pb ($9,88-10,41\text{ppm}$), Th ($15,33-$
 188 $16,63\text{ppm}$), U ($3,00-3,76\text{ppm}$) và tổng hàm lượng các
 189 nguyên tố đất hiếm REE ($345,94-364,06\text{ppm}$), trong
 190 đó các nguyên tố đất hiếm nhẹ chiếm chủ yếu ΣLREE
 191 ($321,57-339,13\text{ppm}$) và các nguyên tố đất hiếm nặng
 192 chiếm thứ yếu ΣHREE ($21,04-21,47\text{ppm}$). Các chỉ số
 193 địa hóa Ba/La ($4,49-4,77$), Ba/Nb ($2,74-2,85$), Ba/Th
 194 ($24,85-26,89$), La/Nb ($0,60-0,61$), Rb/Nb ($0,72-0,73$),
 195 Rb/Sr ($0,08-0,09$), Th/La ($0,18$), Th/Nb ($0,11$), Th/U
 196 ($4,42-5,10$), Zr/Nb ($4,75-4,90$). So sánh hàm lượng

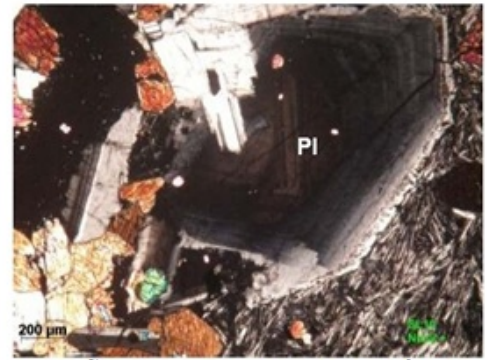
trung bình các nguyên tố vết của các đá phun trào
 197 kiềm SokLu với trị số Clark theo A.P. Vinogradov,
 198 1962 (Hình 9)¹⁴ cho thấy hành vi địa hóa các nguyên
 199 tố Rb, Sr, Zr, Nb, Hf, Ta, Th, U, La, Ce, Pr, Nd, Sm có
 200 xu hướng tập trung cao trong đá, với hàm lượng cao
 201 hơn trị số Clark $2,12-7,35$ lần (đặc biệt là hàm lượng
 202 Hf, Ta, Ce cao hơn trị số Clark $14,07-18,70-34,09$ lần)
 203 và các nguyên tố Sc, V, Cr, Co, Ni, Cu, Lu có xu hướng
 204 phân tán mạnh trong đá, với hàm lượng nhỏ hơn trị
 205 số Clark $2,03-6,10$ lần.
 206 Sự phân bố các nguyên tố đất hiếm (REE) được thể
 207 hiện trên biểu đồ chân nhện (Hình 10) cho thấy tổ
 208 hợp các nguyên tố REE của phun trào kiềm SokLu
 209 biến thiên lớn hơn basalt đảo đại dương (OIB) và
 210 basalt sống núi giữa đại dương (MORB), song chúng
 211 gần gũi hơn với basalt đảo đại dương (OIB). Biểu đồ
 212 chân nhện chuẩn hóa theo chondrit¹⁵ (Hình 10A)
 213 cho thấy các đá phun trào SokLu có độ nghiêng âm,
 214 các nguyên tố REE biến thiên theo xu thế gần giống
 215 nhau, hàm lượng đất hiếm nặng (HREE) nghèo hơn
 216 so với hàm lượng đất hiếm nhẹ (LREE). Hàm lượng
 217 Eu dao động trong khoảng $3,31\text{ppm}$ đến $3,47\text{ppm}$ và
 218 đặc trưng bởi dị thường dương của Eu yếu ($\text{Eu}/\text{Eu}^* =$
 219 $1,07-1,09$). Điều này phản ánh các đá phun trào kiềm
 220 SokLu được thành tạo do quá trình phân dị kết tinh
 221 của magma basalt nguồn gốc từ manti. Chuẩn hóa
 222 theo manti nguyên thủy¹⁵ (Hình 10B) cho thấy đường
 223 biểu diễn thành phần nguyên tố REE của các đá phun
 224 trào SokLu có đồ hình dạng cong lõm phía trên, tương
 225 tự với kiểu OIB. Các đá phun trào kiềm SokLu biểu
 226 hiện dị thường âm các nguyên tố Ba, P, Ti được cho
 227 là liên quan đến phân dị kết tinh plagiocla, ilmenit,
 228 titanomagnetit. Hơn nữa, trên các biểu đồ La/Nb-
 229 La theo Li, 1993 (Hình 10A), biểu đồ Nb/U-Nb theo
 230 Hofmann, 1986 (Hình 11B) các đá phun trào kiềm
 231 SokLu đều rơi vào trường basalt đảo đại dương (OIB).
 232 Mặt khác, các đá phun trào kiềm SokLu được thành
 233 tạo liên quan đến bối cảnh nội mảng được thể hiện
 234 rõ trên các biểu đồ Th-Hf/3-Ta (Hình 12A), Th-Hf/3-
 235 Nb/16 (Hình 12B), Th-Zr/117-Nb/16 (Hình 12C) theo
 236 Wood, 1980.
 237

Thành phần đồng vị và tuổi thành tạo của phun trào kiềm SokLu

240 Kết quả phân tích thành phần đồng vị Sr, Nd và Pb của
 241 các đá phun trào kiềm SokLu và mẫu SL1¹⁹ cho thấy
 242 tỷ lệ đồng vị $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ thấp dao động trong khoảng
 243 ($0,704792-0,704807$), tỷ lệ đồng vị $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$
 244 thấp ($0,512716-0,512722$) với giá trị $e_{Nd} = 1,52-$
 245 $1,64$, các tỷ lệ đồng vị $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ ($18,2282-18,24$),
 246 $^{207}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ ($15,5839-15,59$), $^{208}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ ($38,4560-$
 247 $38,50$) đều cao, với dị thường đồng vị $D7/4 = 11,69-$
 248 $12,18$ và $D8/4 = 79,10-82,08$. Các đặc trưng đồng

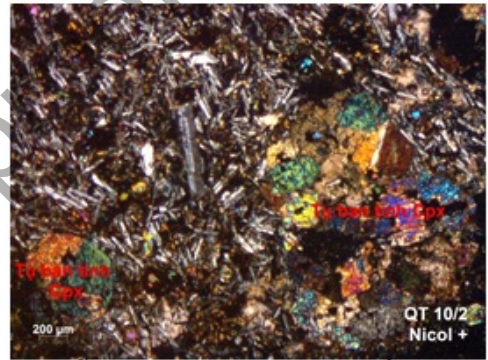
(A) Mẫu QT11/1. Trachyandesit, kiến trúc porphyr: ban tinh plagioclas (Pl) lẳng trụ dài phân bố định hướng theo phương với các vi tinh plagioclas của nền, cấu tạo dòng chảy. Những vi tinh plagioclas của nền sắp xếp song song nhau (kiến trúc trachyt).

(B) Mẫu SL10. Trachyandesit, kiến trúc porphyr: ban tinh plagioclas (Pl) cấu tạo disorder.

(C) Mẫu SL12. Trachyandesit, kiến trúc tụ ban tinh gồm plagioclas (Pl), pyroxen (Cpx), olivin (Ol), nền thủy tinh.

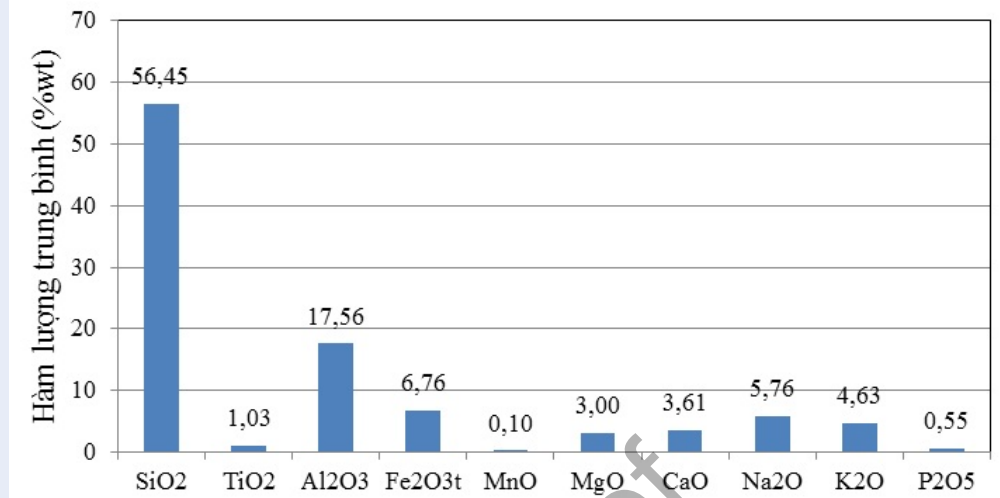
(D) Mẫu QT10/2. Trachyandesit, kiến trúc tụ ban tinh pyroxen (Cpx), nền vi tinh.

Hình 3: Kiến trúc của trachyandesit dưới kính hiển vi phân cực (Chụp dưới 2 nicol vuông góc- Phóng đại 40X)

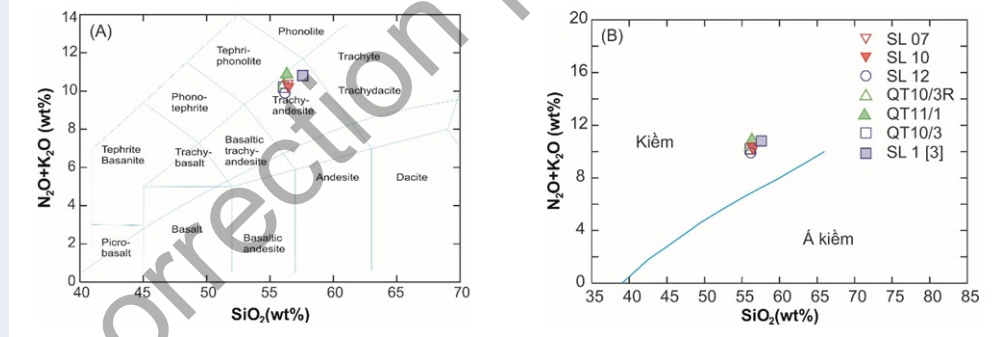
249 vị này đã chứng minh nguồn gốc manti của các
250 đá phun trào kiềm SokLu. So sánh thành phần
251 đồng vị Sr, Nd và Pb của các kiểu đá thường gặp
252 cho thấy các đá phun trào SokLu khá tương đồng
253 với các đá basalt đảo đại dương (OIB) Kerguelen
254 và Hawaii²⁰. Trên các biểu đồ tương quan đồng
255 vị $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$ - $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ (Hình 13A), $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ -
256 $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ (Hình 13B), $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$ - $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$
257 (Hình 13C) theo Zindler & Hart, 1986 thể hiện rõ
258 miền nguồn manti của magma phun trào kiềm SokLu,
259 chúng nằm gần BSE (Trái đất tổng thể) hay nguồn
260 manti nguyên sinh đồng nhất.

261 Về điều kiện nhiệt độ và áp suất thành tạo, được xác
262 định dựa trên hàm lượng của SiO_2 và MgO theo công
263 thức tính của Albarede F, (1992)²¹, kết quả tính toán
264 cho thấy các đá phun trào kiềm SokLu thành tạo trong
265 khoảng nhiệt độ 1053-1080°C, áp suất 2,28-2,74kBar.
266 Dựa vào các phép tính áp suất địa tĩnh, phần vỏ trái

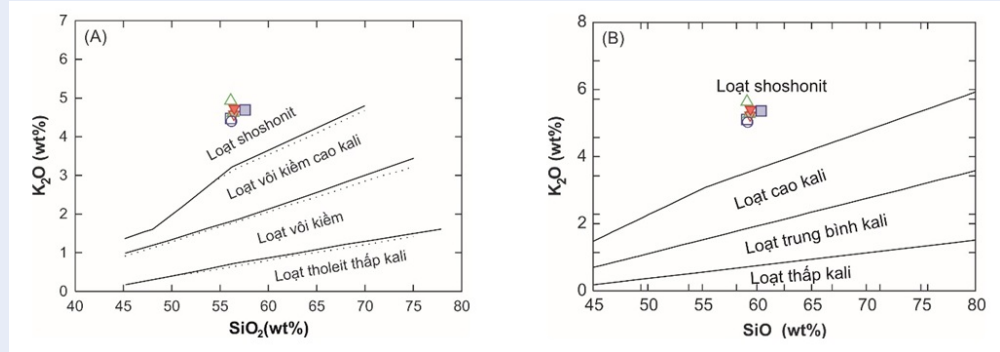
267 đất cứ xuống sâu 3,6km, áp suất tăng 1kBar và đến
268 phần manti trên chỉ còn 3km, từ đó có thể nhận định
269 rằng các đá phun trào kiềm SokLu có độ sâu thành
270 tạo từ 8,20-9,86km. Theo các báo cáo kết quả đo vẽ
271 lập bản đồ địa chất tỷ lệ 1:200.000 tờ Gia Ray - Bà Rịa
272 (C-48-XII & C-48-XVIII) (1994) và tỷ lệ 1:50.000 tờ
273 Xuân Lộc (6430-IV) thuộc nhóm tờ Đông Thành phố
274 Hồ Chí Minh (1998), phun trào kiềm SokLu phủ trên
275 basalt Xuân Lộc (Q_1^{2xl}) và bị phủ bởi basalt Cây Gáo
276 (Q_1^{3cg}), như vậy tuổi thành tạo của phun trào kiềm
277 SokLu được xếp vào Pleistocen muộn (taQ_1^{3sl}). Trên
278 thực tế quan hệ địa chất giữa các thành tạo basalt này
279 rất khó xác định được rõ ràng. Hơn nữa, cho đến nay
280 chưa có nghiên cứu công bố nào tìm thấy các chứng
281 liệu khẳng định tuổi Pleistocen muộn (Q_1^{3sl}) cho phun
282 trào kiềm SokLu. Trên cơ sở kết quả phân tích tuổi
283 đồng vị Ar-Ar mới đây, phun trào kiềm SokLu được
284 xác định $0,33 \pm 0,17$ triệu năm, tương ứng với Pleisto-

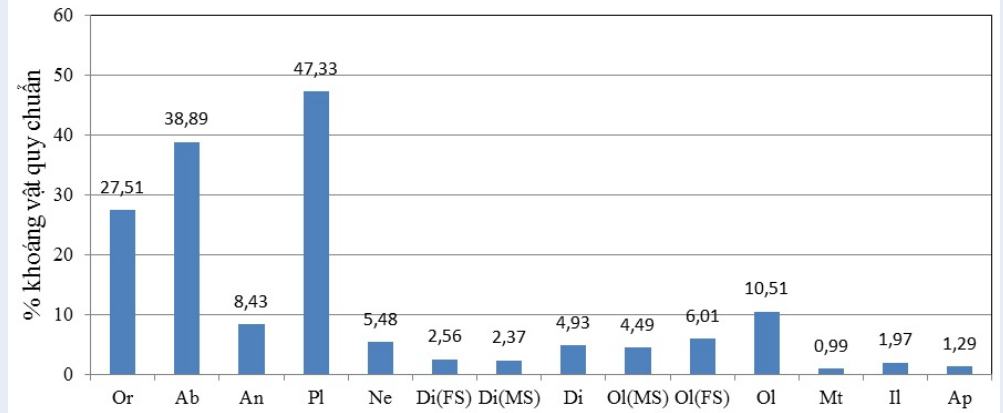
Hình 4: Biểu đồ hàm lượng trung bình các nguyên tố chính của phun trào kiềm SokLu

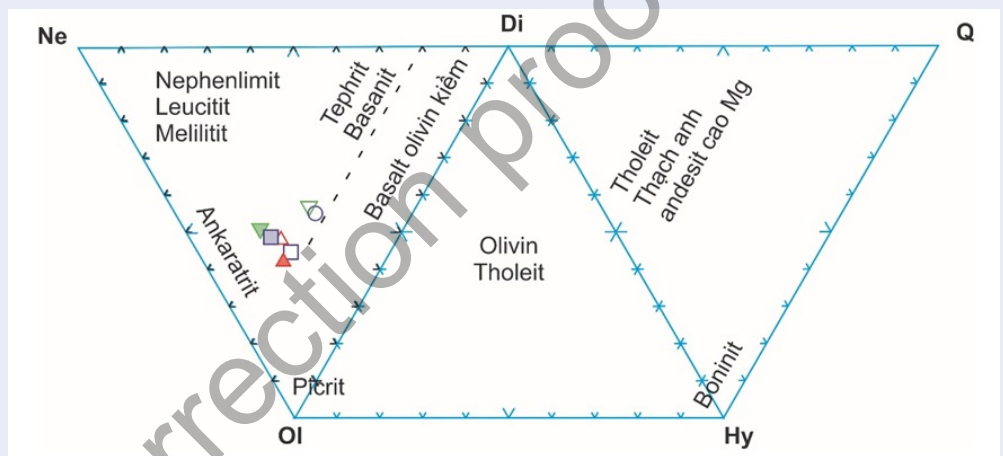
Hình 5: Biểu đồ $(\text{Na}_2\text{O}+\text{K}_2\text{O}) - \text{SiO}_2$ theo Le Bas, 1986 (A)⁸, theo Irvine & Baragar, 1971 (B)⁹

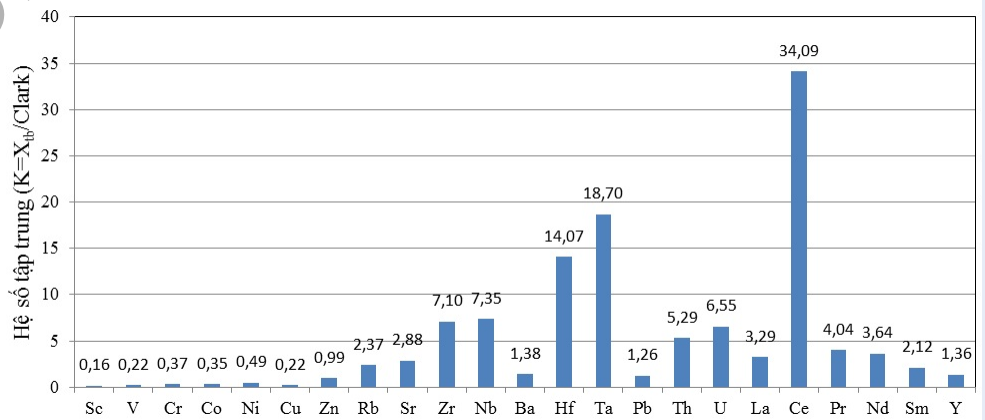
Hình 6: Biểu đồ $\text{K}_2\text{O} - \text{SiO}_2$ theo Peccerillo & Taylor, 1976 (A)¹⁰, theo Le Maitre, 2002 (B)¹¹

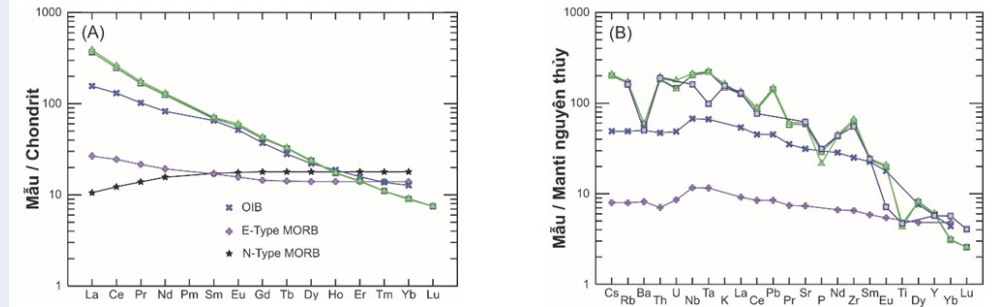
Hình 7: Biểu đồ thành phần khoáng vật quy chuẩn CIPW của phun trào kiềm SokLu

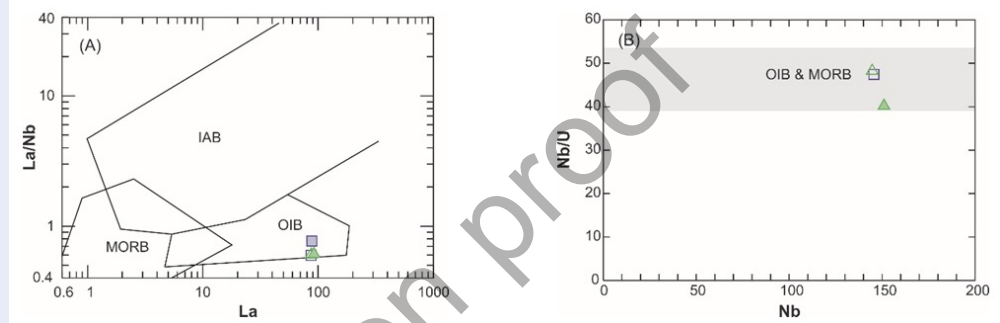
Hình 8: Biểu đồ Ne-Di-Ol-Hy-Q theo Thompson, 1984¹³ (Ne - Nephelin, Di - Diopsid, Ol - Olivin, Hy- Hypersthen, Q - Thạch anh)

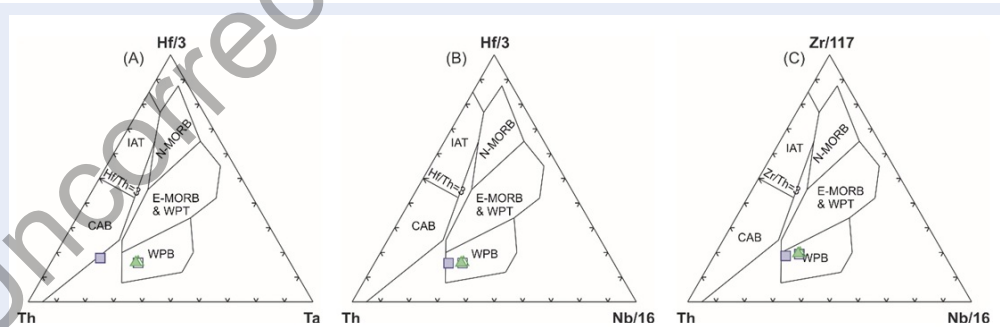
Hình 9: Biểu đồ hệ số tập trung các nguyên tố vết phun trào SokLu

Hình 10: Biểu đồ chuẩn nhận theo chondrit (A) và manti nguyên thủy (B) theo Sun&McDon, 1989¹⁵

Hình 11: Biểu đồ La/Nb-La theo Li, 1993 (A)¹⁶, Biểu đồ Nb/U-Nb theo Hofmann, 1986 (B)¹⁷

Hình 12: Biểu đồ Th-Hf/3-Ta (A), Th-Hf/3-Nb/16 (B), Th-Zr/117-Nb/16 (C) theo Wood, 1980¹⁸

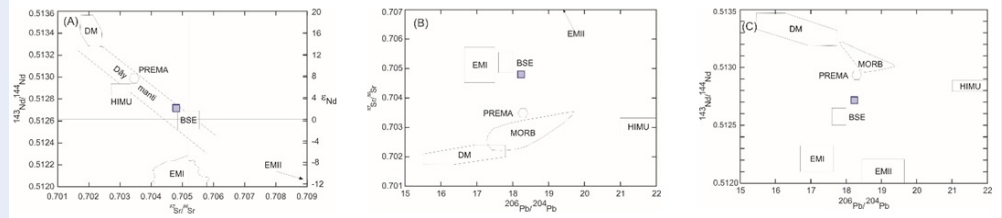
285 cen giữa (Q_1^2), tuổi này khác biệt báo cáo kết quả đo
286 vẽ lập bản đồ địa chất đã công bố trước đây, cần thảo
287 luận thêm?.

288 KẾT LUẬN

289 Các đá phun trào kiềm lộ ra ở vùng núi SokLu, xã
290 Quang Trung, huyện Thống Nhất, tỉnh Đồng Nai,
291 thành phần thạch học chủ yếu là trachyandesit, gần
292 như đồng nhất trong toàn khối. Chúng được đặc
293 trưng bởi hàm lượng SiO_2 cao (56,08-57,58wt%), tổng
294 kiềm (Na_2O+K_2O) cao thay đổi từ 9,90-10,87wt%,

295 tỷ lệ Na_2O/K_2O thấp (1,09-1,362), thuộc kiểu kiềm
296 natri, tổng sắt Fe_2O_3 chiếm 5,74-7,37wt%, độ chứa
297 sắt $F=FeO/MgO=1,62-2,55$ và tỷ lệ $K_2O/MgO=1,33-$
298 $2,00$. Các đá có hàm lượng Sr cao (1244,30-
299 $1298,33ppm$), tổng hàm lượng các nguyên tố đất
300 hiếm nhẹ chiếm chủ yếu $\Sigma LREE$ (321,57-339,13ppm)
301 nhưng các nguyên tố đất hiếm nặng chiếm thứ yếu
302 $\Sigma HREE$ (21,04-21,47ppm), tỷ số $Rb/Sr=0,08-0,09$.
303 Tỷ số đồng vị $^{87}Sr/^{86}Sr$ thấp (0,704792-0,704807),
304 $^{143}Nd/^{144}Nd$ thấp (0,512716-0,512722), các tỷ số
305 đồng vị $^{206}Pb/^{204}Pb$ (18,2282-18,24), $^{207}Pb/^{204}Pb$

Hình 13: Biểu đồ tương quan đồng vị: (A) $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$ - $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$, (B) $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ - $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$, (C) $^{143}\text{Nd}/^{144}\text{Nd}$ - $^{206}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ theo Zindler & Hart, 1986²²

306 ($15,5839-15,59$), $^{208}\text{Pb}/^{204}\text{Pb}$ ($38,4560-38,50$) đều
 307 cao, đã phản ánh nguồn gốc hình thành magma từ
 308 manti của các đá trong bối cảnh nội mảng.
 309 Về điều kiện thành tạo, các đá phun trào kiềm SokLu
 310 thành tạo trong khoảng nhiệt độ $1053-1080^\circ\text{C}$, áp
 311 suất $2,28-2,74\text{kbar}$, ở độ sâu $8,20-9,86\text{km}$. Tuổi đồng
 312 vị Ar-Ar của phun trào kiềm SokLu được xác định
 313 $0,33\pm 0,17$ triệu năm, tương ứng với Pleistocen giữa.

314 XUNG ĐỘT LỢI ÍCH TÁC GIẢ

315 Các tác giả tuyên bố rằng không có xung đột lợi ích.

316 ĐÓNG GÓP CỦA CÁC TÁC GIẢ

317 Xây dựng ý tưởng nghiên cứu: Thiêm Quốc Tuấn; Lựa
 318 chọn phương pháp nghiên cứu: Thiêm Quốc Tuấn,
 319 Đỗ Văn Nhuận; Thu thập, phân tích, xử lý số liệu:
 320 Thiêm Quốc Tuấn; Khảo sát thực địa: Thiêm Quốc
 321 Tuấn, Đỗ Văn Nhuận; Phân tích thạch học lát mỏng:
 322 Thiêm Quốc Tuấn, Đỗ Văn Nhuận; Viết bản thảo và
 323 hoàn thiện bài báo: Thiêm Quốc Tuấn.

324 TÀI LIỆU THAM KHẢO

325 1. Đức Thăng N, et al. Bản đồ địa chất và khoáng sản Việt Nam tỷ
 326 lệ 1:200.000 tờ Gia Ray - Bà Rịa (C-48-XII & C-48-XVIII), Cục Địa
 327 chất và Khoáng sản Việt Nam. 1998;
 328 2. Cọ MC. Bản đồ Địa chất - Tìm kiếm khoáng sản tỷ lệ 1:50.000
 329 Tờ Xuân Lộc (6430-IV), nhóm tờ Đồng Thành phố Hồ Chí Minh,
 330 Cục Địa chất và Khoáng sản Việt Nam. 1994;
 331 3. Trung H, et al. Đặc điểm thạch học, thạch địa hóa các thành
 332 tạo magma vùng núi SokLu - Đồng Nai, Tập san Địa lý - Địa
 333 chất - Môi trường. Nhà xuất bản trẻ Thành phố Hồ Chí Minh.
 334 2007;
 335 4. Hieu PT, et al. Geochemistry, zircon U-Pb ages and HF isotopes
 336 of the Muong Luan granitoid pluton, Northwest Vietnam and
 337 its petrogenetic significance. *Island Arc*. 2020;29(1):e12330.
 338 Available from: <https://doi.org/10.1111/iar.12330>.
 339 5. Pu H, et al. High Precision Nd Isotope Measurement by Triton
 340 TI Mass Spectrometry. *Acta Geoscientia Sinica*. 2004;24:271-
 341 274.
 342 6. Pu W, et al. Separation method of Rb-Sr, Sm-Nd using DCTA
 343 and HIBA. *Journal of Nanjing University*. 2005;41:445-450.
 344 7. Kuritani T, et al. Precise isotope analysis of nanogram-level Pb
 345 for natural rock samples without use of double spikes. *Chemical*
 346 *Geology*. 2002;186:31-43. Available from: [https://doi.org/10.1016/S0009-2541\(02\)00004-9](https://doi.org/10.1016/S0009-2541(02)00004-9).
 347 8. Bas MJL, et al. A chemical classification of volcanic rocks
 348 based on the total alkali-silica diagram. *Journal of Petrology*.

1986;27(3):745-750. Available from: [https://doi.org/10.1093/](https://doi.org/10.1093/350
    petrology/27.3.745)
 351 [petrology/27.3.745](https://doi.org/10.1093/352
    petrology/27.3.745).
 352 9. Irvine TN, et al. A guide to the chemical classification of the
 353 common volcanic rocks. *Canadian Journal of Earth sciences*.
 354 1971;8:523-548. Available from: [https://doi.org/10.1139/e71-](https://doi.org/10.1139/e71-355
    055)
 355 [055](https://doi.org/10.1139/e71-055).
 356 10. Peccerillo A, et al. Geochemistry of Eocene calc-alkaline vol-
 357 canic rocks from the Kastamonu area, northern Turkey. *Con-*
 358 *tributions to Mineralogy and Petrology*. 1976;58:63-81. Avail-
 359 able from: <https://doi.org/10.1007/BF00384745>.
 360 11. Maitre RWL, et al. *Igneous Rocks: A Classification and*
 361 *Glossary of Terms*, 2nd edition, Cambridge University
 362 Press, Cambridge. 2002; Available from: [https://doi.org/10.](https://doi.org/10.1017/CBO9780511535581)
 363 [1017/CBO9780511535581](https://doi.org/10.1017/CBO9780511535581).
 364 12. Verma SP, et al. A revised CIPW norm. *Swiss Bulletin of Miner-*
 365 *alogy and Petrology*. 2003;83:197-216.
 366 13. Thompson RN. Dispatches from the basalt front. I. Experiments. *Proceedings of the Geologists' Association*. 1984;95:249-262. Available from: [https://doi.org/10.1016/](https://doi.org/10.1016/S0016-7878(84)80011-5)
 367 [S0016-7878\(84\)80011-5](https://doi.org/10.1016/S0016-7878(84)80011-5).
 368 14. Vinogradov AP. Average contents of chemical elements in the major types of terrestrial igneous rocks. *Geokhimiya*. 1962;7:555-571.
 369 15. Sun SS, et al. Chemical and isotopic systematics of oceanic basalts: implications for mantle composition and processes. *Geological Society, London, Special Publications*. 1989;42:313-345. Available from: [https://doi.org/10.1144/](https://doi.org/10.1144/GSL.SP.1989.042.01.19)
 370 [GSL.SP.1989.042.01.19](https://doi.org/10.1144/GSL.SP.1989.042.01.19).
 371 16. Li SG. Ba-Nb-Th-La diagrams used to identify tectonic environments of ophiolite. *Acta Petrologica Sinica* (in Chinese with English abstract). 1993;9(2):146-157.
 372 17. Hofmann AW, et al. Nb and Pb in oceanic basalts: new constraints on mantle evolution. *Earth and Planetary Science Letters*. 1986;79:33-45. Available from: [https://doi.org/10.1016/](https://doi.org/10.1016/0012-821X(86)90038-5)
 373 [0012-821X\(86\)90038-5](https://doi.org/10.1016/0012-821X(86)90038-5).
 374 18. Wood DA. The application of a Th-Hf-Ta diagram to problems of tectonomagmatic classification and to establishing the nature of crustal contamination of basaltic lavas of the British Tertiary Volcanic Province. *Earth and Planetary Science Letters*. 1980;50:11-30. Available from: [https://doi.org/10.1016/](https://doi.org/10.1016/0012-821X(80)90116-8)
 375 [0012-821X\(80\)90116-8](https://doi.org/10.1016/0012-821X(80)90116-8).
 376 19. Nguyen H, et al. Major, trace element, and isotopic compositions of Vietnamese basalts: interaction of hydrous EM1-rich asthenosphere with thinned Eurasian lithosphere. *Geochimica et cosmochimica Acta*. 1996;60(22):4329-4352. Available from: [https://doi.org/10.1016/S0016-7037\(96\)00247-5](https://doi.org/10.1016/S0016-7037(96)00247-5).
 377 20. Rollison HR. *Using geochemical data: evaluation, presentation, interpretation*, Longman Group UK Limited, England. 1993;
 378 21. Albarède F. How deep do common basaltic magmas form and differentiate? *Journal of Geophysical Research*. 1992;97:10997-11009. Available from: <https://doi.org/10.1029/91JB02927>.
 379 22. Zindler A, et al. *Chemical geodynamics*. Annual Review of Earth and Planetary Sciences. 1986;14:493-571. Available

Uncorrection proof

Lithochemistry and isotopic compositions of Soklu alkaline volcanic rocks, Dongnai

Thiem Quoc Tuan^{1,*}, Do Van Nhuan²

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

The alkaline volcanic rocks were distributed in the Soklu mountains, in the territory of Quang Trung commune, Thong Nhat district, Dong Nai province, and considered Soklu Formation, exposed as a truncated cone-shaped dome with an area of more than 12.65km², located close to the National Highway 20 from Dau Giay to Da Lat, 3km north of Dau Giay junction, with an altitude of 408.3m, prominent in basalt cover, the formation consists mainly of trachyandesite nearly homogeneous in the whole massif. The rock is ashen-grey, light grey colored, porphyritic texture with the microcrystal groundmass of needle-shaped plagioclase arranged parallel to each other (trachytic texture), directive structure (flow structure). The phenocrysts mineral composition accounts for about 10÷15%, scattered, sometimes concentrated in clusters to form a phenocrysts clump texture, including plagioclase (40÷60%), pyroxene (20÷25%), olivine (15÷20%), the groundmass mineral composition accounts for about 85÷90%, including main glass (45-55%) and the rest are needle-shaped plagioclase microcrystals arranged directive in clusters (15÷20%), pyroxene (10÷15%), ore (>5%). The results of research on lithochemical characteristics and isotopic compositions of Sr, Nb, Pb show that Soklu alkaline volcanic is characterized by high SiO₂ content (56.08-57.58wt%), a high total of alkaline (Na₂O+K₂O) vary from 9.90-10.87wt%, low Na₂O/K₂O ratio (1.09-1.36), it is typical of the alkaline sodium and total iron Fe₂O_{3r} accounts for 5.74-3.37wt%, low iron content F=FeO/MgO (1.62-2.55) and K₂O/MgO ratio of 1.33-2.00. Soklu alkaline volcanic has high Sr content (1244.30-1298.33ppm), the total content of light rare earth elements is mainly Σ LREE (321.57-339.13ppm), but high rare earth elements occupy the secondary Σ HREE (21.04-21.47ppm), Rb/Sr ratio of 0.08-0.09. The primitive isotope ⁸⁷Sr/⁸⁶Sr ratio of 0.704792-0.704807, ¹⁴³Nd/¹⁴⁴Nd ratio of 0.512716-0.512722, ²⁰⁶Pb/²⁰⁴Pb ratio of 18.2282-18.24, ²⁰⁷Pb/²⁰⁴Pb ratio of 15.5839-15.59, ²⁰⁸Pb/²⁰⁴Pb ratio of 38.4560-38.50, reflecting the mantle origin. The analysis result of Ar-Ar isotopic age of Soklu alkaline volcanic for 0.33±0.17Ma, corresponding to Middle Pleistocene.

Key words: Lithochemistry, isotopic composition, volcanic rock, trachyandesite, Soklu

¹HCMC University of Natural Resources and Environment, Vietnam

²Ha Noi University of Mining and Geology, Vietnam

Correspondence

Thiem Quoc Tuan, HCMC University of Natural Resources and Environment, Vietnam

Email: tqtuan@hcmunre.edu.vn

History

- Received: 26-7-2021
- Accepted: 11-11-2021
- Published: xx-11-2021

DOI :

Copyright

© VNU-HCM Press. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Tuan T Q, Nhuan D V. **Lithochemistry and isotopic compositions of Soklu alkaline volcanic rocks, Dongnai.** *Sci. Tech. Dev. J. - Sci. Earth Environ.*; 5(SI2):1-1.